

HANDLÄGGARE, AVDELNING, TELEFON

Mattias Viklund
Avdelningen för marknadsfrågor
08-678 55 00

TeliaSonera AB
Stab Juridik, Regulatoriska frågor
123 86 FARSTA

Saken

Fastställande enligt 8 kap. 5 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation (EkomL) av relevanta produkt- och tjänstemarknader inom området för elektronisk kommunikation och identifiering enligt 8 kap. 6 § samma lag av företag med betydande inflytande; nu fråga om att fastställa marknad avseende bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde samt identifiera företag som har ett betydande inflytande på den relevanta marknaden.

Post- och telestyrelsens avgörande

1. Post- och telestyrelsen (PTS) fastställer, med stöd av 8 kap. 5 § EkomL, den nationella marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde såsom en relevant marknad.
2. PTS finner att TeliaSonera Sverige AB (TeliaSonera) har ett sådant betydande inflytande som avses i 8 kap. 6 § EkomL på den relevanta marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde

Detta beslut gäller omedelbart.

Bakgrund

Enligt artikel 15.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv (2002/21/EG) av den 7 mars 2002 om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (ramdirektivet) skall en nationell regleringsmyndighet inom sitt territorium och i överensstämmelse med konkurrenslagstiftningens principer definiera de med hänsyn till nationella förhållanden relevanta marknaderna, särskilt geografiska marknader. När en relevant marknad fastställs skall myndigheten i största möjliga utsträckning beakta Europeiska gemenskapernas kommissions (kommissionen) rekommendation av den 11 februari 2003 om relevanta produkt- och tjänstemarknader inom området elektronisk kommunikation (rekommendationen) samt kommissionens riktlinjer av den 11 juli 2002 för marknadsanalyser och bedömning av betydande marknadsinflytande i enlighet med gemenskapens regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (riktlinjerna). Om den nationella

myndigheten konstaterar att det inte råder effektiv konkurrens på den relevanta marknaden, skall företag med betydande inflytande på den marknaden identifieras och lämpliga specifika regleringsskyldigheter åläggas.

Bestämmelsen om marknadsdefinitioner har införts i 8 kap. 5 § lagen om elektronisk kommunikation. Bestämmelsen om identifiering av företag med betydande inflytande och beslut om skyldigheter återfinns i 8 kap. 6 § samma lag.

Kommissionen har i sin rekommendation definierat 18 relevanta marknader, varav en marknad anges vara bredbandstillträde för grossistledet i form av bitströmstillträde.

Utkast till beslut med avseende på denna marknad har varit föremål för samråd enligt 8 kap. 10 och 11 §§ EkomL.

Skäl

1. Tillämpliga bestämmelser

Enligt 8 kap. 5 § EkomL skall den myndighet som regeringen bestämmer fortlöpande fastställa vilka produkt- och tjänstemarknader som har sådana särdrag att det kan vara motiverat att införa skyldigheter enligt denna lag. Marknadens geografiska omfattning skall därvid definieras. Vid fastställandet skall Europeiska gemenskapernas kommissions rekommendation om relevanta produkt- och tjänstemarknader samt riktlinjer för marknadsanalys och bedömning av ett företags betydande inflytande på marknaden beaktas.

Enligt 8 kap. 6 § EkomL skall den myndighet som regeringen bestämmer fortlöpande analysera de relevanta marknader som har fastställts enligt 5 §. Därvid skall Europeiska gemenskapernas kommissions riktlinjer för marknadsanalys och bedömning av ett företags betydande inflytande på marknaden beaktas. För varje marknad skall det fastställas om det råder effektiv konkurrens.

Om det vid en bedömning enligt första stycket konstateras att det inte råder effektiv konkurrens på en fastställd marknad, skall företag med betydande inflytande på den marknaden identifieras och beslut meddelas om skyldigheter enligt 4 kap. 4 § och 5 kap. 13 och 14 §§.

Enligt 21 § förordningen (2003:396) om elektronisk kommunikation skall Post- och telestyrelsen fortlöpande fastställa produkt- och tjänstemarknader enligt 8 kap. 5 § EkomL och analysera dessa enligt 8 kap. 6 § första stycket samma lag.

Enligt 22 § samma förordning skall Post- och telestyrelsen i enlighet med 8 kap. 6 § andra stycket EkomL identifiera företag med betydande inflytande på en fastställd marknad

Enligt 8 kap. 7 § första stycket EkomL skall ett företag anses ha ett betydande inflytande på en fastställd marknad om det, antingen enskilt eller tillsammans med andra, har en ställning av sådan ekonomisk styrka att det i betydande omfattning kan uppträda oberoende av sina konkurrenter, sina kunder och i sista hand av konsumenterna.

Med stöd av 8 kap. 1 § första stycket 4 EkomL har PTS inhämtat uppgifter, som underlag för bedömningen av vilka företag som har ett betydande inflytande på den svenska marknaden, avseende helåret 2003 av samtliga operatörer som varit anmälda enligt telelagen (1993:597) under denna tid.

2. Metodbeskrivning

PTS har i detta beslut att fastställa en relevant marknad och därefter att analysera denna för att kunna göra en bedömning i frågan om det finns något företag som har ett betydande marknadsinflytande. PTS beaktar härvid i största möjliga utsträckning rekommendationen och riktlinjerna.

PTS har inledningsvis att analysera om den av kommissionen definierade marknaden är relevant även för svenska förhållanden. Först görs en beskrivning av den aktuella tjänsten/produkten. Därefter görs en avgränsning av produktmarknaden och den geografiska marknaden med utgångspunkt i efterfråge- och utbudssubstitution. När marknaden definierats tas ställning i frågan om marknaden är sådan att det är motiverat att införa förhandsskyldigheter på denna. Slutligen görs en samlad bedömning för att fastställa den relevanta marknaden.

Därefter inleds steg två i beslutet; identifiering av företag med betydande marknadsinflytande. Först avgörs företagets marknadsandelar på den fastställda marknaden. Med utgångspunkt i marknadsandelar görs sedan en djupare analys, utifrån ett antal faktorer, för att ett avgörande skall kunna ske angående om något företag, ensamt eller tillsammans med andra, har ett betydande marknadsinflytande. Avslutningsvis fastslås om något företag har betydande inflytande på den relevanta marknaden.

2.1. Beskrivning av tjänsten/produkten

En beskrivning av den aktuella produkten görs utifrån kommissionens rekommendation. PTS inleder arbetet med att definiera en relevant produkt- eller tjänstemarknad genom att gruppera samman produkter eller tjänster som konsumenterna använder för samma ändamål. Utgångspunkten för definition och fastställande av marknader är en karaktärisering av slutkundsmarknader inom ett givet tidsperspektiv, med beaktande av substituerbarheten på efterfråge- och utbudssidorna (se beaktandesats 7 i rekommendationen). Egenskaper som kunder uppfattar som karaktäriserande utgör grund för avgränsning av produkt- eller tjänstemarknaden.

2.2 Avgränsning av produktmarknad

Av kommissionens rekommendation framgår att vid avgränsningen av produktmarknaden skall utbyttbarhet (substituerbarhet) på efterfråge- och utbudssidorna beaktas. Marknaderna skall definieras med avseende på framtida egenskaper.

Enligt etablerad rättspraxis (se punkt 44. i riktlinjerna) omfattar en relevant produkt- eller tjänstemarknad alla produkter respektive tjänster som i

tillfredställande mån på grund av sina egenskaper, sitt pris och den tilltänkta användningen, av köparna betraktas som utbytbara eller substituerbara.

Begreppet efterfrågesubstitution används för att mäta i vilken utsträckning kunderna är beredda att ersätta en viss tjänst eller produkt med andra tjänster eller produkter. Som ett andra steg i en substitutionsanalys måste en undersökning ske av mer än enbart produkter eller tjänster vars objektiva egenskaper, priser och användningsområden tyder på att de är substituerbara. En metod för att bedöma utbytbarheten är att genomföra ett tankeexperiment, i vilket en liten och varaktig förändring av de relativa priserna antas¹ och kundernas troliga reaktion på denna förändring bedöms, det s.k. hypotetiska monopolisttestet (SSNIP-testet; eng. *Small but Significant Non-transitory Increase in Price*). Om en tänkt prisökning kan antas resultera i att försäljningsförlusten blir större än ökningen av intäkter som härrör sig till prisökningen, utvidgas marknaden så att den omfattar närliggande substitut. Denna process upprepas tills marknaden har en sådan omfattning att det bedöms att prisökningen skulle bli lönsam.

Utbudssubstitution bör beaktas i en marknadsavgränsning endast då den medför en möjlighet att ställa om produktionen med liten finansiell och kommersiell risk och därigenom har en effekt på marknader som är så omedelbar att verkningarna kan jämföras med efterfrågesubstitution. Med omedelbar effekt avses att sådan utbudssubstitution måste ha en effekt inom maximalt ett år. Det krävs således att leverantörerna, som svar på små och varaktiga förändringar av de relativa priserna, kan ställa om till produktion av de aktuella produkterna och kan marknadsföra dem utan att väsentliga tilläggskostnader eller risker uppstår. Enbart hypotetisk substitution på utbudssidan är inte tillräckligt för att en definition av marknaden skall kunna ske.

En bedömning görs av om företag, som idag inte är etablerade på den relevanta marknaden, vid en liten men varaktig förändring av det relativa priset skulle träda in på denna. I bedömningen kan sannolikheten för att detta inträde skulle ske inom en rimlig tid vägas in. Vad som är en rimlig tid beror, enligt p. 20 i kommissionens riktlinjer, på egenskaperna hos den enskilda marknaden. Med rimlig tid avses i detta fall enligt PTS bedömning, tidpunkten fram till nästa marknadsöversyn.

2.3 Avgränsning av geografisk marknad

Den geografiska marknaden omfattar det geografiska område inom vilket företagen på marknaden deltar i utbudet och efterfrågan av de aktuella produkterna eller tjänsterna, där konkurrensvillkoren är likartade eller tillräckligt enhetliga, samt där konkurrensförhållandena kan särskiljas från angränsande marknader där konkurrensvillkoren är märkbart annorlunda. Även om vissa aktörer enbart är etablerade i lokala eller regionala områden eller är landstäckande med olika makt i olika regioner, utgör detta inte hinder för en avgränsning av en marknad med nationell omfattning.

---

¹ 5-10% enligt kommissionens tillkännagivande om definition av relevant marknad i gemenskapens konkurrenslagstiftning (97/C 372/03) p. 17, (cit. tillkännagivandet) och riktlinjerna p. 40.

Definitionen av den relevanta geografiska marknaden följer, enligt kommissionen, samma riktlinjer som bedömningen av hur substitutionen förändras på efterfråge- och utbudssidan som en reaktion på en ökning av det relativa priset.

Inom sektorn för elektronisk kommunikation har man traditionellt bestämt den relevanta marknads geografiska omfattning enligt följande två huvudkriterier; täckningsområdet för ett nät och förekomsten av tillämpliga lagbestämmelser eller andra regleringsmedel (se punkt 59 i riktlinjerna).

2.4 Marknadsbeskrivning

Den marknad som med utgångspunkt i kommissionens rekommendation och med beaktande av nationella förhållanden avgränsats produktmässigt och geografiskt, beskrivs såvitt avser dess struktur, funktion, särskilda egenskaper och konkurrensförhållanden. Särdrag som kan motivera förhandsskyldigheter identifieras.

2.5 Fastställande av relevant marknad för vilken förhandsreglering är motiverad

Den relevanta marknaden blir föremål för en bedömning av om förhandsreglering kan motiveras. För de fall kommissionen i sin rekommendation angett att den aktuella marknaden har sådana särdrag att förhandsreglering är motiverad, tar PTS ställning till om det för svenskt vidkommande finns anledning att frångå rekommendationen. Vid bedömningen använder sig PTS av samma kriterier som kommissionen begagnat för att undersöka om marknaden har sådana egenskaper att ingripanden med stöd av sektorsspecifika bestämmelser skall vara möjliga. Utgångspunkten är härvid den svenska marknads karaktär vad gäller främst strukturella och regleringsbaserade etableringshinder, marknadynamik samt den svenska konkurrenslagstiftningens möjligheter att på ett effektivt sätt lösa de problem som typiskt sett kan uppstå på marknaden.

Om PTS efter en samlad bedömning funnit att marknaden har särdrag som motiverar införande av skyldigheter enligt EkomL, vidtar en fortsatt analys i syfte att utröna huruvida konkurrensen är effektiv, dvs. om det finns aktörer som enskilt eller gemensamt har ett betydande inflytande på den relevanta marknaden.²

2.6 Marknadsandelar

Det lämpligaste sättet att mäta marknadsandelar bestäms. Mot bakgrund av marknadsandelarna bedöms vilket eller vilka företag som bör utredas närmare för att ett avgörande skall kunna ske i frågan om ett betydande inflytande föreligger. Det fastslås även om något företag, redan på grund av sin marknadsandel, presumeras ha ett betydande inflytande.

---

² Enligt p. 19 i kommissionens riktlinjer gäller följande. Om man finner att det råder effektiv konkurrens på en relevant marknad innebär det att ingen operatör åtnjuter ensam eller gemensam dominans på den marknaden. Vid tillämpning av det nya regelverket betyder därför effektiv konkurrens att det inte finns något företag på den relevanta marknaden som ensamt eller tillsammans med andra företag har en dominerande ställning. Se även p. 5 i riktlinjerna, beaktandesats 27 i ramdirektivet samt förarbetsuttalandena i prop. 2002/03:110 s. 173.

I förarbetena till EkomL (se prop. 2002/03:110 sid. 276 f.) anges följande angående marknadsandelens betydelse som riktmärke vid dominansbedömningen:

”I EG-rättslig praxis har en marknadsandel som understiger trettio procent inte ansetts tyda på en dominerande ställning annat än vid förekomsten av exceptionella omständigheter. Även marknadsandelar på mellan trettio och fyrtio procent anses ligga under den nivå som tyder på dominans. Marknadsandelar på över fyrtio procent anses däremot innebära tydliga tecken på dominans. En marknadsandel på femtio procent anses innebära presumtion för att en marknadsdominerande ställning föreligger. En marknadsandel överstigande sextiofem procent utgör presumtion för att en mycket stor marknadsdominans föreligger. Presumtionen torde vara svår att motbevisa, särskilt om de konkurrerande företagen är relativt små eller av mindre betydelse.”

Även om ett företag har en hög marknadsandel kan det finnas andra förhållanden som talar för att företaget likväl kan sakna betydande inflytande. Om ett företag förlorar stora mängder kunder till andra aktörer på den relevanta marknaden kan det tala mot att företaget har ett betydande inflytande. För att ett företag skall anses ha betydande inflytande är det viktigt att dess marknadsandel är stabil över tiden. Väsentliga variationer i marknadsandelarna en tid kan indikera att betydande inflytande saknas, trots att marknaden präglas av ett eller flera företag med stora marknadsandelar.

Enligt kommissionen bör det mått på marknadsandelar väljas som antas ge det bästa uttrycket för marknadsstyrka på den aktuella marknaden.

Koncentrationen på marknaden, liksom marknadsandelar hos andra företag på marknaden, kan också vara av betydelse för bedömningen av ett företags betydande inflytande. Betydelsen av dessa indikatorer måste dock bedömas med hänsyn till situationen i det enskilda fallet. Indextal för koncentration är som indikatorer på huruvida det finns företag med betydande marknadsinflytande förenade med osäkerheter. Utveckling över tiden i koncentrationsindex kan emellertid enligt PTS ge en indikation på koncentrationstendenser (se Post- och telestyrelsens riktlinjer för bedömning av betydande inflytande inom området för elektronisk kommunikation den 25 juli 2003). Herfindahl-Hirschmanns index (HHI) kan användas för att ge en indikation på koncentrationstendenser och beräknas genom att kvadraterna på de enskilda marknadsandelarna för alla företag summeras. HHI ger en proportionellt sett större vikt åt de större företagens marknadsandelar, vilket ligger i linje med deras relativa påverkan på konkurrenssituationen.

2.7 Övriga indikatorer m.m.

Det finns indikatorer, vid sidan av marknadsandelar, som vid en framåtblickande bedömning kan tala för eller emot att det aktuella företaget har ett betydande marknadsinflytande. Dessa är sådana som bidrar till marknads ekonomiska särdrag. Dessa indikatorer kan exempelvis vara etableringshinder, kontroll över infrastruktur, motverkande köpmark, företagets totala storlek, tekniska fördelar och innovation, stordriftsfördelar, samproduktionsfördelar, vertikal integration, hinder för expansion och potentiell konkurrens.

Därutöver görs även, mot bakgrund av den tidigare analysen på en relevant marknad, en bedömning om och i så fall i vilken grad det finns en risk att ett betydande inflytande kan medföra betydande inflytande på en närliggande marknad.

2.8 Samlad bedömning beträffande identifiering av företag med betydande inflytande.

Avslutningsvis görs en samlad bedömning av förhållandena på den aktuella marknaden samt, när det konstateras att det inte råder effektiv konkurrens på marknaden, identifieringen av företag med betydande inflytande.

3. Beskrivning av tjänsten/produkten m.m.

Kommissionen har i sin rekommendation definierat bredbandstillträde för grossistledet i form av bitströmstillträde som en relevant marknad. Denna marknad relaterar i slutkundsledet till marknader för tillhandahållande av tillträde till basdatatjänster via fasta anslutningspunkter (bredbandstillträde). Enligt kommissionen omfattar marknaden för bredbandstillträde i grossistledet bitströmstillträde som medger bredbandsöverföring i båda riktningar samt annat tillträde som tillhandahålls via en annan infrastruktur, om och när sådant tillträde är likvärdigt med bitströmstillträde. Enligt kommissionen är grossistmarknaden för bredbandstillträde begränsad till bitströmstillträde, men om marknaden definieras enligt ovan får de nationella regleringsmyndigheterna möjligheten att beakta alternativa typer av infrastruktur, när och om dessa typer erbjuder tjänster som är likvärdiga med bitströmstillträde. PTS vill framhålla att utgångspunkten för definitionen av marknaden är bredbandstillträde (tillträde till basdatatjänster via fasta anslutningspunkter), vilket omfattar olika tjänster där Internetaccess är en av flera.

Bredbandsanslutning till företag har funnits tillgängligt under många år och utnyttjats för en mångfald av datakommunikationstjänster och Internetaccess. För många företag har Internetaccess under senare år kommit att bli en allt viktigare kommunikationstjänst, vilket PTS bedömer kommer att leda till ökade krav på kvalitet och tillgänglighet för Internetaccess. Vanligt förekommande datakommunikationstjänster till företag är t.ex. Frame Relay, ATM³ och IP-VPN⁴. På dessa tjänster ställer slutkunderna krav på nätintegritet, tillgänglighet och kvalitet. Nätintegritet innebär att företagets kommunikation är särskild från andra kunders kommunikation; inte nödvändigtvis fysiskt, men logiskt.

Under de senaste åren har antalet bredbandsanslutningar till hushåll i form av Internetaccess vuxit kraftigt i antal,⁵ framför allt handlar det om

---

³ ATM är en förmedlingsteknik som transporterar tal-, data- och bildinformation i digital form i transportnät (Eng.: Asynchronous Transfer Mode).

⁴ Eng.: Virtual Private Network.

⁵ Svensk Telemarknad 2002, PTS-ER-2003:21, s. 62.

bredbandsanslutningar via xDSL,⁶ kabel-TV och LAN.⁷ Erbjudanden till slutkunderna har i många fall varit oklara beträffande överföringshastighet och kvalitet. Under det senaste året har dock leverantörer i allt större omfattning differentierat sina erbjudanden i form av olika utfästelser beträffande anslutningshastighet och överföringskapacitet. Även olika betalningsformer har införts där t.ex. avgifter för överförd kapacitet har introducerats som alternativ till fast månadsavgift. Att olika behov i slutkundsledet leder till en efterfrågan på differentierade tjänster i grossistledet återspeglas bland annat i att TeliaSonera under 2003 introducerade ett antal nya grossistprodukter.⁸ PTS bedömer att denna utveckling illustrerar ett ökat behov hos slutkunderna att kunna välja mellan tjänster som differentieras med avseende på kvalitet och pris. I likhet med företag kan hushåll i framtiden komma att efterfråga tjänster och applikationer som innebär att bredbandsaccesser uppfyller krav på en viss kvalitet och tillgänglighet utöver vad som vanligtvis tillhandahålls via Internetaccess idag.

I grossistledet motsvaras slutkundernas efterfrågan på bredbandsanslutning av en efterfrågan på olika former av bitströmstillträde. Med bitströmstillträde får en tillträdande operatör tillgång till s.k. bitströmsaccess. Denna form av anslutning är en kundunik access, fysiskt eller logiskt separerad från andra förbindelser, med en given kvalitet från slutkunden fram till den nätanslutningspunkt där accessen överlämnas till grossistkunden.⁹ Bitströmsaccesser uppfyller krav på nätintegritet.

Med bitströmstillträde avses att en grossistkund, av den operatör som förfogar över ett accessnät, hyr en komplett tjänst för överföring av bredband mellan en nätnod och slutkunden. Grossistkunden får därmed tillgång till en förbindelse i form av en digital anslutning och behöver inte investera i accessutrustning för överföring av bredband till slutkunden. Bitströmstillträde kan erbjudas som ren transmission för dataöverföring eller som mera förädlad bitströmstillträde, där transmission tillhandahålls tillsammans med förädlings-tjänster, t.ex. extratjänster i form av tilldelning av IP-nummer och inloggningshjälp.¹⁰ I de fall ett bitströmstillträde är mera förädlad ingår bitströmsaccesser som en insatsvara i detta tillträde.

Bredbandsaccesser som baseras på bitströmsaccesser skall medge att data kan utbytas i båda riktningar. Om slutkunden, vid sidan av bredbandsanslutningen, har en fast telefonianslutning så kan denna användas samtidigt som

---

⁶ DSL är en höghastighetsanslutning mellan telefonstation och slutkund (Eng.: Digital Subscriber Line). xDSL är ett samlingsnamn för olika typer av DSL-produkter (t.ex. ADSL).

⁷ Eng.: Local Area Network.

⁸ Pressmeddelande från TeliaSonera 2003-02-20.

⁹ För kommissionens respektive ERG:s synpunkter, se kommissionens kommunikationsdokument COCOM03-04 samt ERG:s konsultationsdokument (14 juli 2003). Enligt dessa synpunkter skall det vara möjligt för köparen av en grossistprodukt att utifrån denna paketera och differentiera en egen slutkundsprodukt.

¹⁰ Konkurrensen i accessnäten – situationen och förslag till åtgärder, 2 maj 2002, PTS-ER-2002:8, ISSN-1650-9862, s 16.

bredbandsanslutningen för in- och utgående samtal. På grossistmarknaden finns främst en efterfrågan av produkter som kan erbjuda nationell täckning.

4. Avgränsning av produktmarknaden

Med utgångspunkt i den av kommissionen definierade marknaden avseende bredbandstillträde för grossistledet i form av bitströmstillträde har PTS att bedöma om denna är en relevant marknad med hänsyn till svenska förhållanden. PTS har till uppgift att undersöka om det, utifrån svenska förhållanden, finns skäl att utvidga produktmarknaden eller om ytterligare uppdelning av produktmarknaden bör göras.

Vid marknadsavgränsning skall teknikneutralitet eftersträvas.

Marknadsavgränsningen görs således inte utifrån tekniker utan utifrån tjänster, oberoende av med vilken teknik de realiseras. Detta gäller om tjänstens tilltänkta användning och egenskaper är desamma för köparen.

PTS har ovan konstaterat att en tillträdande operatör med bitströmstillträde får tillgång till s.k. bitströmsaccess. Denna form av anslutning är en kundunik access, fysiskt eller logiskt separerad från andra förbindelser, med en given kvalitet från slutkunden fram till den nätanslutningspunkt där accessen överlämnas till grossistkunden.¹¹ Bitströmsaccesser uppfyller krav på nätintegritet. Bredbandsaccesser som baseras på bitströmsaccesser skall medge att data kan utbytas i båda riktningar.

Enligt kommissionen anses bitströmstillträde delvis bero av PSTN-näten¹² och kan även innefatta andra nät såsom ATM-nät. Kommissionen förutser i sin rekommendation att andra tekniska lösningar (förutom tillträde via det befintliga metallbaserade accessnätet) kommer att få stor spridning i framtiden, även om det inte kommer att ske under de närmaste åren. PTS har i sin analys undersökt möjligheterna att tillhandahålla bitströmstillträde oberoende av teknisk lösning. Bland sådana lösningar skulle kabel-TV, trådlösa accessnät, digitala sändningsnät och eldistributionsnät kunna ingå. Ett alternativ för operatören till att köpa bitströmstillträde är att investera i egen infrastruktur. Svenska operatörer har dock, hittills, endast i begränsad omfattning satsat på uppbyggnad av nya accessnät.

De tillträdestjänster som idag tillhandahålls i grossistledet varierar till sin omfattning. Bitströmsaccesser kan tillhandahållas såsom relativt oförädlade produkter, vilka kräver ytterligare förädling av köpande operatör för att medge en bredbandsanslutning. Bitströmsaccess utgör emellertid också en insatsvara i bredbandsaccesser som tillhandahålls såväl slutkunder som grossistkunder. De s.k. återförsäljarprodukter (t.ex. Skanova Bredband ADSL) som TeliaSonera

---

¹¹ För kommissionens respektive ERG:s synpunkter, se kommissionens kommunikationsdokument COCOM03-04 samt ERG:s s.k. Common Position (Bitstream Access, som antogs den 2 april 2004). Enligt dessa synpunkter skall det vara möjligt för köparen av en grossistprodukt att utifrån denna paketera och differentiera en egen slutkundsprodukt.

¹² Public Switched Telephony Network.

tillhandahåller kan betraktas som ”förädlad bitströmstillträde”. I dagsläget tillhandahålls inte oförädlade bitströmsprodukter som tekniskt motsvarar återförsäljarprodukterna, fast på en lägre nivå i förädlingskedjan än återförsäljarprodukterna.

Bitströmstillträde kan således erbjudas som ren transmission för dataöverföring eller som mera förädlad bitströmstillträde, där transmission tillhandahålls tillsammans med t.ex. IP-kapacitet. Det finns behov av IP-kapacitet vid tillhandahållande av Internetaccess, medan efterfrågan på bitströmstillträde för andra ändamål inte har motsvarande behov. Det finns ett flertal operatörer som tillhandahåller IP-kapacitet fristående från bitströmsaccesser och bredbandsaccesser med bitströmsaccesser som insatsvara och för andra syften än att tillhandahålla sådana produkter. Det bör även noteras att ERG (European Regulators Group) har fastslagit en s.k. Common Position - Bitstream Access¹³ - i vilken det fastslås att de produkter som är helt förädlade, s.k. återförsäljarprodukter, och således inkluderar moment som t.ex. IP-kapacitet inte bör betraktas som bitströmstillträde såsom detta är beskrivet i kommissionens rekommendation. Anledningen härtill är att helt förädlade produkter inte ger köpande operatörer möjlighet att differentiera de produkter som tillhandahålls på slutkundsmarknaden. PTS anser därför att marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde inte bör utvidgas till att omfatta även IP-kapacitet.

För en operatör som använder sig av bitströmstillträde är tillträde till det befintliga accessnätet, via fullt eller delat tillträde, inte något alternativ. För att det skall vara ett alternativ krävs att operatören själv förfogar över de övriga nätkomponenter som behövs för att erbjuda en likvärdig tjänst. För att inom ett geografiskt begränsat område erbjuda bitströmstillträde med lönsamhet krävs en kritisk volym av kunder för att nå erforderliga skalfördelar. Därför bör tillträde i grossistledet genom fullt eller delat tillträde samt bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde, utgöra skilda marknader.¹⁴

Inom vissa geografiska områden finns det tillgång till flera infrastrukturer för bredbandsanslutning, i första hand till privatpersoner. Dessa områden omfattar enskilda fastigheter då tillgången, utöver det metallbaserade accessnätet, är relaterad till utbyggnad av infrastrukturer i enskilda fastigheter.¹⁵

Nedan beskrivs utnyttjande av befintliga alternativa accessnät vid sidan av det riksomfattande metallbaserade accessnätet utifrån den svenska marknadssituationen. Huruvida alternativa accessnät kan anses vara substitut för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde bestäms av de egenskaper som i hög grad karakteriserar kundernas efterfrågan, nämligen

---

¹³ Se <http://erg.eu.int>.

¹⁴ Åtminstone i vissa geografiska områden kan emellertid bitströmstillträde utgöra ett alternativ till LLUB.

¹⁵ Bredband i Sverige, 2003. Tillgänglighet till IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet, 15 augusti 2003, PTS-ER-2003:27, ISSN-1650-9862, s. 38ff.

förekomsten av kundunika accesser som möjliggör differentiering av tjänster och kontroll över nätintegritet och kvalitet.

Om ett alternativt accessnät har dessa egenskaper undersöks även accessnätets utbredning och prisnivåer, i syfte att avgöra om det finns en reell efterfrågesubstitution. Härvid görs en bedömning av i vilken utsträckning användarna vid en liten och varaktig höjning av priset på marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde skulle byta till det alternativa accessnätet. Accessnätens utbredning har en betydelse, mot bakgrund av att köparna främst efterfrågar en nationell produkt, varför accessnät som kan möta denna efterfrågan har en starkare ställning än accessnät som kan erbjuda tillträde endast i geografiskt begränsade områden. PTS bedömer att en köpare orsakas större arbete och kostnader om denne tvingas arbeta med många leverantörer, i förhållande till en eller ett fåtal.

4.1. Elnätskommunikation

Utnyttjande av elnätet som accessnät för teletjänster, s.k. PLC,¹⁶ är förenat med omfattande arbete för installation, och därmed stora kostnader. Tekniken har dessutom vissa tekniska begränsningar. Detta gäller inte minst elnätets struktur, i vilken ett antal kunder delar på samma ledning. Detta begränsar möjligheterna att etablera kundunika accessnät. Trots att försök med olika grad av kommersialisering har genomförts i Sverige har PLC inte fått någon nämnvärd utbredning i landet.

PTS bedömer därför att marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde inte bör utvidgas till att omfatta även elnätskommunikation.

4.2. Kabel-TV-nät

Kabel-TV-näten utgör en potential som accessnät för en begränsad del av hushållen.¹⁷ Ett antal operatörer som har uppgraderat kabel-TV-nät för dubbelriktad kommunikation tillhandahåller bredbandsaccess till Internet till slutkunder. De flesta kabel-TV-nät är dock s.k. kaskadnät, vilket innebär att en ledning betjänar flera slutanvändare. Detta försvårar, men utesluter inte, tillhandahållandet av tjänster motsvarande bitströmstillträde, som bygger på kundunika accessnät. Möjligheterna att erbjuda grossistprodukter försvåras dessutom av det faktum att distributörerna av kabel-TV i många fall inte är ägare till hela infrastrukturen. Rätten att distribuera TV regleras här i ett tidsbestämt avtal med infrastrukturägaren. Rätten att tillhandahålla tjänster utöver TV-distribution är beroende av vilken rätt infrastrukturägaren har upplåtit.

PTS bedömning är att marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde skulle kunna omfatta kabel-TV-nät i de fall bitströmsaccesser

---

¹⁶ Eng.: Power Line Communication.

¹⁷ År 2002 var ca 57 procent av hushållen i Sverige anslutna till ett kabel-TV-nät enligt Radio-TV verket. Av dessa nät är endast cirka 40-50 procent tekniskt förberedda för att erbjuda bredbandsanslutning.

(inklusive bredbandsaccesser där bitströmsaccesser ingår som insatsvara) tillhandahålls, men inte i de fall då endast bredbandsaccesser som inte baseras på bitströmsaccesser tillhandahålls.

Enligt de uppgifter som PTS har inhämtat från operatörer produceras emellertid inte bitströmsaccesser via kabel-TV-nät, varför PTS anser att marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde inte bör utvidgas till att omfatta även kabel-TV-nät.

4.3. Satellittjänster

Satellittjänster, som utnyttjar en uppringd förbindelse för returkanalen, finns i begränsad omfattning, men kan inte anses vara ett substitut till bitströmstillträde. Detta beror på att ett annat överföringsmedium för returkanalen krävs, t.ex. i form av en uppringd anslutning. Fast anslutning med dubbelriktad kommunikation via satellit har börjat erbjudas och är en teknik under utveckling. För närvarande och under en rimlig tid kommer dock priset för denna lösning att vara väsentligt högre än för bredbandsaccess baserat på bitströmsaccess. Ett tillräckligt stort antal av användarna skulle således inte vid en liten och varaktig höjning av priset på marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde byta till satellittjänster.

PTS bedömer mot bakgrund av det ovan sagda att marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde inte bör utvidgas till att omfatta även satellittjänster.

4.4. Fast yttäckande radioaccess

Fast yttäckande radioaccess (FWA¹⁸) är en accessteknik som använder sig av tillståndspliktiga radiofrekvensband. Tekniken är störningskänslig för väder och vind och har en begränsad räckvidd. Tekniken är dessutom inte standardiserad.

För närvarande och under en rimlig tid kommer priset för denna lösning att vara väsentligt högre än för bitströmstillträde. Trots att endast en begränsad infrastruktur måste byggas är tekniken relativt dyr, ur ett konsumentperspektiv. Ett tillräckligt stort antal av användarna skulle således inte vid en liten och varaktig höjning av priset på marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde byta till FWA.

PTS bedömer mot bakgrund av det ovan sagda att marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde inte bör utvidgas till att omfatta även FWA.

4.5. Radio-LAN

Radio-LAN är, liksom FWA, en teknik för fast yttäckande radioaccess. Accessen består av ett slags luftburet Ethernetnät som gör det möjligt att koppla ett flertal användare till en basstation via ett radioaccessnät. I nuläget erbjuds inte

---

¹⁸ Eng.: Fixed Wireless Access.

kundunika accesser. Tekniken använder ett olicensierat öppet frekvensband, vilket gör den känslig för störningar vid överetablering. Lösningen är även känslig för väder och vind. Räckvidden för Radio-LAN är starkt begränsad och kräver ett omfattande spridningsnät. Tekniken används inte idag i någon större utsträckning bland operatörer för att erbjuda access till konsumenter, utan främst för access på publika platser och i privata nät.

PTS bedömer mot bakgrund av det ovan sagda att marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde inte bör utvidgas till att även omfatta Radio-LAN.

4.6. Det marksända digital-TV-nätet

Det marksända digital-TV-nätet kan användas för teletjänster. Dess möjligheter att tillhandahålla bredbandstillträde begränsas dock för närvarande bl.a. av att det krävs ett annat överföringsmedium för returkanalen, t.ex. i form av en uppringd anslutning. En av drivkrafterna för konsumenter att anskaffa bredband är att telefonförbindelsen skall vara tillgänglig för inkommande telefonsamtal, vilket begränsas om en uppringd returkanal krävs för tjänsten.

PTS bedömer mot bakgrund av det ovan sagda att det marksända digital-TV-nätet inte är ett substitut till bitströmstillträde. Marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde bör därför inte utvidgas till att även omfatta det marksända digital-TV-nätet.

4.7. LAN-nät

Under åren 2000-2001 genomfördes omfattande investeringar i nya lokala accessnät i främst flerfamiljsbostäder, i syfte att tillhandahålla bredbandsaccess till Internet för slutkunder. Den infrastruktur som byggdes utgjordes främst av lokala nätverk (LAN) i form av kaskadnät med Ethernet som överföringsprotokoll. Detta försvårar, men utesluter inte, tillhandahållandet av tjänster motsvarande bitströmstillträde, som bygger på kundunika accessnät.

PTS bedömer därför att marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde omfattar LAN-nät i de fall bitströmsaccesser (inklusive bredbandsaccesser där bitströmsaccesser ingår som insatsvara) tillhandahålls, men inte i de fall då endast bredbandsaccesser som inte baseras på bitströmsaccesser tillhandahålls.

4.8 Hyrda förbindelser

Hyrda förbindelser etableras som en enskild förbindelse mellan två givna anslutningspunkter. Hyrda förbindelser finns tillgängliga i många olika hastigheter och egenskaper beträffande servicenivå och flexibilitet. För närvarande är priset för hyrda förbindelser beträffande kapaciteter motsvarande bitströmstillträde betydligt dyrare. Ett tillräckligt stort antal av användarna skulle således inte vid en liten och varaktig höjning av priset på marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde byta till hyrda förbindelser.

PTS bedömer mot bakgrund av det sagda att marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde inte bör utvidgas till att omfatta även hyrda förbindelser.

4.9 Utbudssubstitution

För att företag skall kunna ställa om produktionen för att kunna erbjuda substitut till bitströmstillträde via det rikstäckande metallbaserade accessnätet måste de lägga väsentliga resurser på utprovning, inköp och teknisk anpassning av system som medger tillhandahållande av likvärdiga tjänster. LAN-nät, som omfattas av marknaden i de fall bitströmsaccesser tillhandahålls, finns endast tillgängliga i begränsad omfattning. Ofta erbjuds inte, vilket nämnts ovan, kundunika accesser via LAN-nät, något som försvårar tillhandahållandet av tjänster som baseras på bitströmsaccess. Dessa omständigheter utgör därmed sammantaget en effektiv inträdeströskel som gör att förutsättningar saknas att ställa om produktionen som ger en effekt som är så effektiv och omedelbar på marknaden för bitströmstillträde att verkningarna kan jämföras med efterfrågesubstitution. Möjligheten att ställa om produktionen inom ett års tid är således enbart hypotetisk och kan därför, med all sannolikhet, inte antas komma att utnyttjas. Ovan beskrivna förhållanden är giltiga även för de övriga tekniska lösningar som, enligt föregående analys av utbytbarenheten ur ett efterfrågeperspektiv, inte bedöms ingå i den aktuella marknaden.

De operatörer som skaffat sig tillgång till en annan operatörs accessnät för att kunna tillhandahålla bredbandstjänster till slutkunder har valt att teckna avtal om någon form av bitströmstillträde via det metallbaserade accessnätet. Flertalet operatörer med betydande verksamhet inom tillhandahållandet av Internetaccess och med behov av tillgång till ett externt accessnät har tecknat sådana avtal för tillgång till förädlad bitströmstillträde (återförsäljarprodukterna) via det metallbaserade accessnät som omfattar större delen av Sverige. Operatörerna har därmed investerat betydande resurser i en lösning som de rimligen ser som långsiktig. PTS bedömer att kostnaderna för att byta strategi, bryta ingångna avtal, söka nya accesslösningar (om sådana skulle vara tillgängliga) och genomföra sådana lösningar med den tid och resursförbrukning som krävs är väsentliga. Risken att förlora en mängd befintliga och potentiella kunder under en sådan övergångsperiod torde vara överhängande. Möjligheten att ställa om produktionen inom ett års tid är således enbart hypotetisk och kan därför, med all sannolikhet, inte antas komma att utnyttjas.

PTS bedömer mot bakgrund av ovan sagda att marknaden inte bör utökas till att omfatta andra tekniska lösningar än det rikstäckande metallbaserade accessnätet och de LAN-nät som tillhandahåller bitströmsaccess (inklusive bredbandsaccesser där bitströmsaccesser ingår som insatsvara).

4.10 Sammanfattning av produktmarknaden

PTS anser att den relevanta marknaden utifrån en analys av efterfråge- och utbudssubstitution bör vara marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde. Den främsta anledningen till detta är att de krav som ställs i slutkundsledet inte ger utrymme för en utvidgning av grossistmarknaden till att omfatta bredbandstillträde utöver bitströmstillträde. PTS bedömer att

produkter eller tjänster i Sverige inte inom en rimlig tid kommer att utvecklas på ett sådant sätt att de blir nära substitut för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde. Inte heller kan i Sverige inom sagda tidsperiod hinder för substitution mellan produkter förväntas försvinna som ger skäl att omdefiniera denna marknad.

PTS finner mot bakgrund av det ovanstående att den relevanta produktmarknaden enligt svenska förhållanden utgörs av bredbandstillträde i grossistledet, och att denna marknad omfattar bitströmstillträde som medger bredbandsöverföring i båda riktningar. PTS bedömer vidare att marknaden utöver det rikstäckande metallbaserade accessnätet omfattar LAN-nät i de fall bitströmsaccess (inklusive bredbandsaccesser baserade på bitströmsaccess) tillhandahålls, men inte i de fall innehavare av LAN-nät endast erbjuder bredbandsaccesser som inte baseras på bitströmsaccesser. PTS frångår således inte kommissionens rekommendation i detta avseende.

5. Avgränsning av den geografiska marknaden

Samtliga anmälda aktörer som tillhandahåller bitströmstillträde har rätt att bedriva sin verksamhet i hela landet. Någon geografiskt avgränsad anmälan finns således inte. Kommissionen har inte identifierat någon gränsöverskridande marknad för bitströmstillträde.

Infrastrukturen är en begränsande faktor för möjligheterna att tillhandahålla bitströmstillträde. Bitströmstillträde realiserar företrädesvis via det rikstäckande metallbaserade accessnätet, vilket således är nationellt i sin geografiska omfattning. I huvudsak är efterfrågan i grossistledet på bitströmstillträde nationell.

Den operatör som förfogar över det rikstäckande metallbaserade accessnätet har idag enhetlig prissättning av bitströmstillträde¹⁹ över hela landet. Även om tillgången på infrastruktur varierar över landet har detta inte givit upphov till differentierade priser mellan olika geografiska områden.

PTS har således i sin bedömning inte kunnat finna några klart avgränsade geografiska områden där konkurrensvillkoren är märkbart annorlunda och som skulle motivera en annan geografisk avgränsning än nationell.

Mot bakgrund av det ovan sagda gör PTS bedömningen att marknaden avseende bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde är nationell.

6. Marknadsbeskrivning

Nedan följer en beskrivning av förhållandena på den, enligt ovan, avgränsade marknaden.

Med bitströmstillträde avses att en teleoperatör, av den kabelägande operatören, hyr en komplett tjänst för dubbelriktad överföring av bredband mellan en nätnod och slutkunden. Grossistkunden får därmed tillgång till en förbindelse i form av

---

¹⁹ Den form av bitströmstillträde som här avses är det s.k. förädlade bitströmstillträdet.

en digital anslutning och behöver inte investera i accessutrustning för överföring av bredband till slutkunden. Bitströmstillträde kan erbjudas som ren transmission för dataöverföring eller tillsammans med förädlings tjänster, t.ex. extratjänster i form av tilldelning av IP-nummer och inloggningshjälp.²⁰

Enligt kommissionen anses bitströmstillträde delvis bero av PSTN-näten och kan även innefatta andra nät såsom ATM-nät. Som konstaterats ovan karaktäriseras en bitströmsaccess av kundunika accesser som uppfyller krav på nätintegritet, där en separat förbindelse med en given kvalitet kan etableras från slutkunden fram till den nätanslutningspunkt där accessen överlämnas till grossistkunden. Accessen karaktäriseras även av att om slutkunden, vid sidan av bredbandsanslutningen, har en fast telefonianslutning så kan denna användas samtidigt som bredbandsanslutningen för in- och utgående samtal. Bitströmsaccesser som produceras i det rikstäckande metallbaserade accessnätet kan överlämnas på lokalstationsnivå, eller på ett färre antal överlämningspunkter. Transport av accesserna sker i det sistnämnda fallet oftast genom ett ATM-nät mellan lokalstationen och överlämningspunkten.

På slutkundsmarknaden finns idag ett antal olika operatörer som erbjuder bredbandstjänster. Privatkundernas efterfrågan på högre bandbredd har resulterat i att cirka 20 procent av hushållen idag är anslutna med någon typ av fast anslutning medan cirka 53 procent når Internet via en uppringd förbindelse.²¹ På marknaden för uppringd anslutning har ett antal leverantörer utan egen accessinfrastruktur etablerat sig, eftersom infrastrukturägande inte i så stor utsträckning påverkat marknadsutvecklingen. På bredbandsmarknaden har däremot tillgången till accessinfrastruktur större betydelse. Den tidigare höga utbyggnadstakten av LAN-nät och uppgraderingen av kabel-TV-nät för Internet har avmattats, medan access via olika typer av xDSL-teknik som utnyttjar metallbaserade accessnät ökar sin andel.

På grossistmarknaden är det främst TeliaSonera som erbjuder olika produkter för bredbandstillträde. De produkter som nyttjats, för att erbjuda den växande privatmarknaden bredbandstjänster, är olika former av förädlad bredbandstillträde som, utöver bitströmsaccess, även omfattar transport genom ATM-nät, IP-kapacitet och autentiseringsfunktioner. Vid tillhandahållande av förädlad bitströmstillträde i grossistledet (återförsäljarprodukt) ställer TeliaSonera krav på att slutkunden har ingått avtal med TeliaSonera om tillträde till det allmänna telefonnätet (telefonabonnemang). Det finns även en bitströmsprodukt, vilken av TeliaSonera tillhandahålls till ett högre pris än återförsäljarprodukterna.²²

---

²⁰ Konkurrensen i accessnäten – situationen och förslag till åtgärder, 2 maj 2002, PTS-ER-2002:8, ISSN-1650-9862, s 18.

²¹ Post-och telestyrelsen, marknadsundersökning (Temo), november 2002, T-23157.

²² I dagsläget tillhandahåller TeliaSonera produkten Skanova ADSL ATM. I produkten ingår ADSL-accessutrustning och ATM-nät, men till skillnad från återförsäljarprodukterna ingår inte de moment i förädlingskedjan som möjliggör Internetaccess. Det bör dock tilläggas att det nu tillgängliga bitströmstillträdet inte är helt jämförbart med återförsäljarprodukten; bland annat bygger den förstnämnda produkten på fullt tillträde till konventionella abonnentledningar, medan återförsäljarprodukten bygger på delat tillträde.

Till skillnad från ett antal andra EU-länder har inte bitströmstillträde omfattats av reglering i Sverige. Redan under 1999 presenterade PTS ett förslag till lagändring för att telelagen (1993:597) skulle omfatta skyldigheter avseende bl.a. bitströmstillträde. Regeringen valde att avvakta med en lagändring mot bakgrund av att det ansågs finnas en konflikt mellan etableringsfriheten i Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) och en skyldighet av detta slag. YGL har genomgått en översyn med anledning av LLUB-förordningen och är sedan den 1 januari 2003 ändrad på ett sätt som medger åläggande av bitströmstillträde.

Det här är således en marknad på vilken en operatör (TeliaSonera) har ensam kontroll över tillträdet till det rikstäckande metallbaserade accessnätet. Denna kontroll medför att operatören har möjlighet att begränsa konkurrensen genom sin prissättning. Bitströmsaccessen utgör dessutom en s.k. flaskhalsresurs, eftersom den är en nödvändig insats i de bredbandsaccesser som erbjuds grossist- och slutkunder. En operatörs kontroll över en sådan flaskhalsresurs medför en möjlighet att vertikalt utbreda sin marknadsmakt till slutkundsmarknaden. Det faktum att TeliaSonera, som villkor för tillhandahållande av förädlad bitströmstillträde i grossistledet, ställer krav på att slutkunden har ingått avtal med företaget om tillträde till det allmänna telefoninätet (abonnemang) kan ses som en sådan utbredning av marknadsmakt. Problemen på marknaden försvåras av de betydande hinder som är förenade med eventuell nyinvestering i accessnät. Det finns således en påtaglig risk för överprissättning eller prispress.

7. Fastställande av relevant marknad för vilken förhandsreglering är motiverad

7.1 *Bedömning utifrån tre kriterier*

Av 8 kap. 5 § EkomL framgår att myndigheten fortlöpande skall fastställa vilka produkt- och tjänstemarknader som har sådana särdrag att det kan vara motiverat att införa skyldigheter enligt lagen. Vidare framgår att kommissionens rekommendation och riktlinjer skall beaktas vid fastställandet.

I rekommendationen anges att tre kumulativa kriterier skall beaktas innan en marknad kan fastställas. Det första kriteriet gäller huruvida en marknad kännetecknas av stora och varaktiga hinder för marknadstillträde. Det andra kriteriet tar sikte på marknadsdynamik. Det tredje kriteriet gäller huruvida konkurrenslagstiftningen i sig själv är tillräcklig med beaktande av särdragen inom sektorn för elektronisk kommunikation. En marknad som inte passerar samtliga kriterier får inte bli föremål för ingripanden i form av regleringsskyldigheter enligt 4 kap. 4 § och 5 kap. 13 och 14 §§ EkomL.

Av förarbetena till 8 kap. 5 § EkomL (se prop. 2002/03:110 sid. 273) framgår att utgångspunkten för en marknadsanalys är kommissionens rekommendation. Av specialmotiveringen till 8 kap. 5 § i samma förarbeten (sid. 402 f.) framgår bl.a. följande. Bestämmelsen utgör en handlingsregel för myndigheten och innehåller inga närmare angivelser om hur genomgången skall genomföras och vad som skall beaktas vid fastställandet av en marknad. [...] Genom att rekommendationen anger marknaderna torde det i praktiken endast återstå för en myndighet att ange marknadernas geografiska omfattning, om inte myndigheten bestämmer en marknad på ett sätt som avviker från kommissionens rekommendation.

PTS finner det lämpligt att kortfattat göra en bedömning utifrån de tre kriterierna avseende den aktuella marknaden, med särskilt beaktande av de nationella förhållandena.

7.2 Det första kriteriet; Etableringshinder

Det första kriteriet innebär en bedömning av om det på den aktuella marknaden föreligger stora och varaktiga hinder för marknadstillträde. Inom sektorn för elektronisk kommunikation kan hindren vara strukturella, rättsliga eller regleringsbaserade.

På marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde finns idag en aktör som kontrollerar infrastrukturen, det metallbaserade accessnätet. För att en ny aktör på konkurrenskraftiga villkor skall kunna erbjuda bitströmstillträde krävs ett omfattande nät vars utbyggnad och underhåll medför väsentliga kostnader. Investeringen är till stor del irreversibel, vilket innebär att det normalt inte finns någon alternativ användning. En nyetablerad operatör kan inte räkna med skalfördelar och samproduktionsfördelar i samma utsträckning som aktörer som redan är etablerade på marknaden. PTS bedömer att den svenska marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde karaktäriseras av stora etableringshinder.

Det föreligger således strukturella hinder som i stor och varaktig omfattning hindrar nya aktörer att etablera sig på det aktuella marknadssegmentet.

7.3 Det andra kriteriet; Marknadsdynamik

Vid en bedömning av det andra kriteriet skall PTS ta ställning till om marknaden har egenskaper som gör att den med tiden tenderar att utvecklas i riktning mot effektiv konkurrens. Trots att det föreligger stora hinder för marknadstillträde kan strukturella faktorer eller marknadsegenskaper medföra att marknadsandelar fluktuerar över tid eller att prisbilden inte är stabil.

Det saknas innovativa produkter från potentiella konkurrenter på den aktuella marknaden. Det finns vidare inga tydliga tecken på att tekniska förhållanden eller konvergensutvecklingen kommer att neutralisera de befintliga etableringshindren inom en rimlig framtid. PTS bedömning är att alternativa bredbandsnät i liten utsträckning kan erbjuda bitströmsaccess i grossistledet.

Den aktuella marknaden har enligt PTS bedömning inte sådana egenskaper att den inom ett rimligt tidsperspektiv,²³ dvs. här åtminstone fram till nästa revidering av marknadsanalysen, kan förväntas komma att utvecklas mot effektiv konkurrens utan tillämpning av förhandsreglering.

---

²³ Enligt p. 20 i kommissionens riktlinjer bör tidsperiodens varaktighet avspegla marknads särskilda egenskaper och den tid som det kan förväntas ta innan den nationella regleringsmyndigheten företar nästa granskning av den relevanta marknaden.

7.4 Det tredje kriteriet; Den relativa effekten hos konkurrenslagstiftning och kompletterande förhandsreglering

Beträffande det tredje kriteriet har PTS att bedöma om konkurrenslagstiftningen och eventuell befintlig kompletterande förhandsreglering är tillräckligt effektiv för att den typ av konkurrensproblem som är hänförliga till marknads särdrag kan åtgärdas, på ett sätt som gör att ingripanden med stöd av EkomL inte kan anses motiverade. För detta torde krävas att det redan utan sektorsspecifik reglering finns ändamålsenliga och verkningsfulla medel som kan åtgärda de konkurrensproblem som typiskt sett finns eller kan uppstå på marknaden, t.ex. genom att avlägsna existerande etableringshinder eller i övrigt skapa förutsättningar för uppkomsten av effektiv och varaktig konkurrens. Det är inte tillräckligt att konstatera att konkurrenslagen i det enskilda fallet kan vara tillämplig på ett identifierat konkurrensproblem. Konkurrenslagen är i sin helhet tillämplig på den aktuella marknaden oavsett om den kan bli föremål för ingripanden enligt EkomL eller inte. Frågan som ställs vid bedömningen av tredje kriteriet är istället om det utöver konkurrenslagens bestämmelser finns ett behov av kompletterande sektorsspecifika bestämmelser.

Av det föregående följer att inte heller det faktum att konkurrenslagstiftningen i ett enskilt fall med framgång tillämpats mot ett konstaterat missbruk av dominerande ställning på den aktuella marknaden, kan tas till intäkt för att konkurrenslagen är så effektiv på alla de konkurrensproblem som kan uppstå, att det därför inte finns något behov av ytterligare möjligheter till ingripanden för att främja uppkomsten av konkurrens eller för att kompensera för de missförhållanden som en snedvriden konkurrenssituation medför. Däremot skall de fall där konkurrenslagstiftning eller kompletterande förhandsreglering visat sig effektiv i ett visst ärende beaktas av PTS i samband med att myndigheten överväger att meddela skyldigheter mot en operatör med betydande marknadsinflytande.

Med en sektorsspecifik reglering kan särskilt anpassade konkurrensskapande åtgärder tillgripas för problem som typiskt sett uppstår på en viss marknad. Med det nya regelverket för elektronisk kommunikation införs möjligheter till snabbt ingripande med förhandsreglering som är utformad för att på ett effektivt sätt ta om hand de specifika konkurrensproblem som identifieras inom sektorn.

Konkurrenslagens förbudsregler kan inte användas till att på förhand ställa upp skyldigheter eller handlingsregler i syfte att komma till rätta med ett potentiellt konkurrensproblem. Konkurrenslagens bestämmelser kan inte heller i övrigt skapa konkurrens på en marknad som på grund av strukturella problem inte uppvisar några tecken på fungerande konkurrens.

Vid tillämpning av konkurrensrättens regler krävs för ingripande att ett faktiskt eller potentiellt missbruk av dominerande ställning kan konstateras, vilket kan kräva omfattande och tidskrävande utredning av de omständigheter som faktiskt har ägt rum i det enskilda fallet. Efter att ett konkurrensproblem uppmärksammas kan det således passera lång tid innan konkurrensförbättring åstadkoms genom ex-post (reaktiv) lagstiftning. Tidsfaktorn är av avgörande betydelse för att skapa och bibehålla konkurrens på marknaden för elektronisk kommunikation, vilken i hög grad präglas av snabb teknikutveckling.

De aktörer som verkar på en marknad inom elektronisk kommunikation eller överväger att etablera sig på denna har ett behov av förutsägbara spelregler, bl.a. för att kunna fatta rationella beslut om investeringar. De är därför beroende av att på förhand känna till vilka rättigheter och skyldigheter de kan påräkna sig. Genom de möjligheter som EkomL ger att på förhand ställa upp villkor för åtkomst, tillträde etc. skapas sådan förutsebarhet.

Det kan alltså konstateras att sektorsspecifik förhandsreglering, till skillnad från generell konkurrenslagstiftning, möjliggör detaljerade och för ändamålet särskilt anpassade ingripanden för att åtgärda typiska och potentiella problem på ett sätt som fastslår förutsägbara spelregler för hela marknaden. Samtidigt skall framhållas att en felaktig utformning eller tillämpning av särslagstiftning kan skapa snedvriden konkurrens och ineffektiva investeringsbeslut.

För att skapa konkurrens krävs i många fall att åtgärder vidtas för att komma till rätta med de problem som det innebär att ett företag utövar kontroll över den infrastruktur eller tjänst som är nödvändig för att realisera den relevanta produkten. Konkurrensrättens regler om förbud mot missbruk av dominerande ställning, som syftar till att beivra ett visst icke-önskvärt konstaterat beteende, kan inte på ett effektivt sätt tillgripas i syfte att bryta ned sådan strukturell dominans och samtidigt aktivt främja uppkomst av konkurrens, och är således inte ensamt tillräckliga för att nå det eftersträvade resultatet. För att på ett effektivt sätt komma till rätta med strukturella problem krävs i många fall snarare att det tillskapas åtkomst till den nödvändiga infrastrukturen eller tjänsten för befintliga eller potentiella konkurrenter och att villkoren för denna åtkomst utformas så att konkurrenterna ges förutsebara spelregler samtidigt som att konkurrenssituationen inte snedvrids. Den sektorsspecifika regleringen erbjuder redskap för att åstadkomma detta.

När det gäller det tredje kriteriet har kommissionen beträffande den nu aktuella marknaden gjort bedömningen att en tillämpning av konkurrenslagstiftningen, i sig inte är tillräcklig för att råda bot på den existerande konkurrensproblematiken. Enligt PTS utgör de rådande nationella förhållandena på den relevanta marknaden samt de möjligheter som en tillämpning av den svenska konkurrenslagen erbjuder, inte skäl att frångå kommissionens bedömning i detta avseende.

Enligt PTS bedömning är konkurrenslagstiftningen inte ensam tillräcklig för att komma till rätta med de konkurrensproblem som karakteriserar den aktuella marknaden. Marknaden skall följaktligen, i nuläget och åtminstone under den tid som löper fram till nästa marknadsöversyn, anses ha sådana särdrag att den skall kunna bli föremål för ingripanden med stöd av de konkurrensfrämjande bestämmelserna i EkomL.

Grossistmarknaden för bredbandstillträde i form av bitströmstillträde skall därför i enlighet med 8 kap. 5 § EkomL fastställas såsom en relevant marknad för vilken det kan vara motiverat att införa skyldigheter enligt lagen. Nedan följer en analys av marknaden för att bedöma om det finns något företag som har betydande marknadsinflytande.

8. Marknadsandelar

Det är enligt konkurrensrättslig praxis nödvändigt att bedöma betydelsen av marknadsandelar som indikator för varje enskild marknad för att kunna fastslå dominans.

Enligt kommissionen bör det mått på marknadsandelar väljas som antas ge det bästa uttrycket för marknadsstyrka på den aktuella marknaden. Det är de nationella regleringsmyndigheterna som skall avgöra vilka kriterier som är lämpligast för mätning av marknadsnärvaro. Beroende på egenskaperna hos den aktuella marknaden ger dessa mått en mer eller mindre rättvisande bild av de olika aktörernas marknadsstyrka och marknadsinflytande.

Marknadsandelar för den aktuella marknaden kan bland annat mätas i försäljningsvärde, antal accesser eller antal kunder. Beroende på egenskaperna hos den aktuella marknaden ger dessa mått en mer eller mindre rättvisande bild av de olika aktörernas marknadsstyrka och marknadsinflytande. Eftersom den aktuella marknaden utgör en grossistmarknad, där varje kund kan köpa få eller många accesser utgör antalet kunder inte ett rättvisande mått på marknadsandelar. Leverantörerna av bitströmsaccess är i ett flertal fall vertikalt integrerade, där t.ex. metallbaserade accesser förädlas till bitströmsaccesser. Dessa används både för egna produkter och grossistförsäljning, vilket leder till svårigheter att mäta marknadsandelar i försäljningsvärde. Marknadsandelar på den aktuella marknaden bör således, enligt PTS bedömning, främst mätas i det totala antalet egenproducerade bitströmsaccesser.

Av de uppgifter PTS begärt in framgår att per den 31 december 2003²⁴ fanns det på marknaden för bredbandstillträde drygt 700 000 bitströmsaccesser. Av denna totala omfattning av antalet bitströmsaccesser har TeliaSonera en marknadsandel på drygt 78 procent.²⁵ Övriga bitströmsaccesser tillhandahålls främst av operatörer som utnyttjat tillträde till konventionella abonnentledningar (LLUB) och egen ändrustning, för att producera bitströmsaccesser via det rikstäckande metallbaserade accessnätet, samt av operatörer som tillhandahåller bredbandsaccesser med bitströmsaccesser som insatsvara via LAN-nät. Den förstnämnda kategorin av operatörer har tillsammans en marknadsandel på drygt 5 procent, medan LAN-operatörerna tillsammans har en marknadsandel på drygt 15 procent. Samtliga LAN-operatörer producerar inte bitströmsaccesser; huruvida en LAN-operatör producerar bitströmsaccesser beror på hur denne har byggt och konfigurerat sitt nät.

En stabil marknadsandel överstigande 65 procent utgör en presumtion för att en mycket stor marknadsdominans föreligger. TeliaSoneras marknadsandel på denna marknad kan därmed anses utgöra en presumtion för att företaget har betydande marknadsinflytande på den aktuella marknaden.

---

²⁴ PTS genomförde en första fullständig insamling av marknadsdata, vad avser den aktuella marknaden, på basis av uppgifter per den 31 december 2003.

²⁵ Om enbart bitströmsaccesser som produceras via metallbaserade accessnät och LAN-nät inkluderas uppgår det totala antalet bitströmsaccesser till knappt 700 000. TeliaSoneras marknadsandel uppgår fortfarande till drygt 78 procent.

Mot bakgrund av det ovanstående bedömer PTS att TeliaSonera har en sådan andel av marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde att det finns anledning att vidare utreda om TeliaSonera har betydande inflytande på marknaden. Nedan utvecklas den bedömning myndigheten gör i detta avseende.

9. Övriga indikatorer m.m.

Det är inte tillräckligt med en stor marknadsandel för att fastställa att ett företag har ett betydande marknadsinflytande. Nedan anges indikatorer som vid sidan av marknadsandelar, vid en framåtblickande bedömning, är relevanta för marknaden och kan tala för eller emot att ett företag har betydande inflytande.

9.1. Kontroll över infrastruktur

Aktörer som kontrollerar infrastruktur, som utgör en viktig insatsfaktor på en marknad, kan dra fördelar av detta. Om det är svårt, kostsamt eller riskabelt att kopiera infrastrukturen, utgör detta faktum ett väsentligt hinder för etablering av infrastrukturberoende tjänster på marknaden, vilket kan indikera förekomst av företag med betydande marknadsinflytande.

Nyinvestering i accessnät är ett alternativ till bitströmstillträde, men är förenat med ett antal olika kostnader, främst i form av kablage, kanalisation och arbetskostnader. Tillgången till kanalisation är begränsad och vid nyinvestering måste i stor utsträckning ny kanalisation för områdes- samt fastighetsnät etableras. Möjligheterna att förlägga ny kanalisation är beroende av tillstånd och rättigheter och dessutom förenade med stora kostnader. För att förlägga ny kanalisation måste markägare upplåta utrymme för operatörer. För detta krävs vanligtvis grävttillstånd. Svårigheter att få grävttillstånd av t.ex. kommuner har påtalats av ett flertal operatörer.

TeliaSonera har, genom tillgången till det rikstäckande metallbaserade accessnätet, infrastruktur som genom installation av ändutrustning kan nyttjas för bredbandsaccess. Vid användande av metallbaserade accessnät är merkostnaderna för att erbjuda bredband, i stor utsträckning, direkt knutna till en ny kund. Detta skall jämföras med t.ex. investering i lokala nätverk (LAN), där samtliga hushåll i en fastighet ansluts, även om endast ett begränsat antal köper bredbandsanslutning. Att kostnaderna vid utnyttjande av det rikstäckande metallbaserade telefonnätet främst är relaterade till varje ny kund medför en lägre riskexponering i förhållande till investering i ny infrastruktur.

Förekomsten av den kontroll över infrastruktur som beskrivits ovan talar därför ytterligare för att TeliaSonera har ett betydande marknadsinflytande.

9.2. Stordriftsfördelar och samproduktionsfördelar

Stordriftsfördelar uppstår när genomsnittskostnaden per produkt sjunker då produktionen ökar. För bitströmstillträde finns betydande stordriftsfördelar.

Om bitströmstillträde skall erbjudas krävs en kritisk volym kunder inom ett geografiskt begränsat område, lokalstationsområde eller delaccessnät, för att nå

erforderlig produktionsvolym. Detta skall sättas i relation till det ovan beskrivna förhållandet, att bredbandsaccess via det metallbaserade accessnätet i stor utsträckning endast medför direkta kostnader vid anslutning av en ny kund. TeliaSonera har genom egna slutkunder och grossistkunder uppnått stora volymer kunder i stora delar av landet. Att uppnå motsvarande volymer utgör för konkurrenter till TeliaSonera ett etableringshinder.

Fördelar till följd av produktionens spännvidd, samproduktionsfördelar, innebär att kostnaderna för att producera en grupp produkter är lägre om produktionen samlas i en anläggning än om produktionen sker i flera anläggningar eller företag. TeliaSoneras accessnät är uppbyggt under en mycket lång tidsperiod och bolaget har i dag främst kostnader för drift och underhåll för det fortsatta nyttjandet av nätet. Dessa kostnader delas mellan flera produkter vid sidan av bredbandsaccess. TeliaSonera har även betydande samproduktionsfördelar genom gemensamt utnyttjande av produktionslokaler och stomnät för fler produkter än bredbandsaccess.

Förekomsten av de beskrivna stordrifts- och samproduktionsfördelarna talar även för att TeliaSonera har ett betydande marknadsinflytande.

9.3. Vertikal integration

TeliaSonera är verksamt i såväl uppströms- som nedströmsmarknaden då bolaget tillhandahåller tjänster till både slutkunder och operatörer. Företaget använder det metallbaserade accessnätet som en insatsvara vid produktion av många typer av produkter, till exempel telefoni, bredbandsaccess och hyrda förbindelser. Bitströmsaccess är en av de viktiga insatsvarorna för att kunna erbjuda slutkunder bredbandstjänster. TeliaSonera har även en stark position på marknaden för nätkapacitet i accessnätet, i form av delat och fullt tillträde. Vidare har TeliaSonera även en betydande position för tillhandahållande av IP-kapacitet, som är en viktig insatsvara vid produktion av bredbandsaccess till Internet.

Att TeliaSonera även har en betydande position på marknaden för en för deras konkurrenter viktig insatsvara förstärker TeliaSoneras marknadsstyrka och marknadsinflytande ytterligare.

9.4. Motverkande köparmakt

Trots att ett företag har en stor marknadsandel kan situationen på en marknad vara sådan att stora köpare kan ha en position där de kan vidta åtgärder som effektivt hindrar utnyttjande av marknadsstyrka, om leverantören är beroende av en eller ett fåtal köpare. PTS har att bedöma om andra företag kan utverka en motverkande köparmakt som minskar TeliaSoneras marknadsinflytande på den aktuella marknaden.

Indikatorer som kan tala för att motverkande köparmakt föreligger är om det finns en koncentrerad grupp av köpare, att köparna är homogena, att transaktionerna är transparenta och att det råder konkurrens på marknaden. PTS har inte funnit att de indikatorer som nämns ovan är aktuella på marknaden.

Mot bakgrund av de förhållanden som råder på den aktuella marknaden kan det konstateras att TeliaSonera har en stark förhandlingsposition. Slutkundernas efterfrågan på xDSL-produkter är mycket stor, och ökar dessutom, vilket skapar behov hos operatörerna att möta denna efterfrågan. Eftersom TeliaSonera är ensam om att kontrollera tillträde till det rikstäckande metallbaserade accessnätet saknas i princip alternativa leverantörer som skulle kunna tillhandahålla sådant tillträde som medger att den köpande operatören levererar xDSL-produkter till slutkunder.²⁶ Problemen på marknaden försvåras av de betydande hinder som är förenade med eventuell nyinvestering i accessnät.

Någon större grad av köparmakt som motverkar ett eventuellt betydande inflytande kan därför inte anses föreligga.

9.5. Potentiell konkurrens

Ett företags marknadsinflytande kan begränsas av att det finns potentiella konkurrenter. Enligt kommissionen bör en nationell regleringsmyndighet beakta sannolikheten för att företag som för närvarande inte är aktiva på den relevanta marknaden, inom den tillämpliga tidsperioden, kan besluta sig för att träda in på marknaden efter en liten men ändå betydelsefull, varaktig prisökning.

Alternativa infrastrukturer kräver betydande investeringar för att kunna erbjuda bitströmsaccess. PTS finner det därför inte troligt att operatörer som idag inte tillhandahåller bitströmsaccesser via alternativ infrastruktur, eller tillhandahåller mera förädlade produkter där bitströmsaccesser ingår som insatsvara, skulle ställa om sin produktion vid en prishöjning från TeliaSonera. Vad beträffar kabel-TV-näten kan det konstateras att det rent tekniskt inte är uteslutet att bitströmsaccesser skulle kunna produceras via sådana nät. I nuläget produceras dock inga bitströmsaccesser via kabel-TV-nät och PTS finner det osannolikt att kabel-TV-operatörer, inom den tillämpliga tidsperioden, genom att investera i uppgraderingar av sina nät träder in på marknaden i sådan skala att TeliaSoneras marknadsstyrka hotas.

De operatörer som utnyttjat fullt eller delat tillträde till konventionella abonnentledningar och investerat i egen xDSL-utrustning kan komma att erbjuda tjänster i grossistledet om TeliaSonera höjer priset. De volymer som dessa operatörer producerar ingår i bedömningen av marknadsandelar och utgör mindre än 10 procent. Mot bakgrund av att dessa operatörer svarar för en så förhållandevis liten del av produktionen av bitströmsaccesser bedömer inte PTS att den potentiella konkurrensen från dessa operatörer utgör ett hot mot TeliaSoneras marknadsstyrka.

PTS bedömer att den potentiella konkurrensen inte är av sådan art att den, i någon mån, kommer att påverka TeliaSoneras marknadsinflytande fram till nästa marknadsanalys.

---

²⁶ Det skall dock noteras att det finns ett intresse, bland vissa operatörer som nyttjar LLUB, att ta upp konkurrensen med TeliaSonera vad beträffar tillhandahållandet av återförsäljarprodukter.

9.6. Utbredning av marknadsmacht

IP-telefoni via alternativa bredbandsnät, såsom kabelnät och LAN-nät, utgör en potentiell konkurrerande teknologi till telefonabonnemang via tillträde till det allmänna telefont nätet. TeliaSonera paketerar bredbandsaccess via ADSL i slutkundsledet med ett villkor att kunden även har telefonabonnemang från TeliaSonera. Ett liknande krav finns även för köpare av TeliaSoneras återförsäljarprodukter. TeliaSoneras villkor för bredbandsaccess försvårar ett kommersiellt nyttjande av bredbandsaccesser via alternativa bredbandsnät för telefonianslutning. PTS anser därför att TeliaSoneras marknadsmacht på marknaderna för tillträde till det allmänna telefont nätet stärks genom detta villkor.

10. Samlad bedömning beträffande identifiering av företag med betydande inflytande

TeliaSoneras marknadsandel uppgår till drygt 78 procent på marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde. Denna mycket höga marknadsandel indikerar i sig att bolaget har betydande marknadsinflytande. Marknaden präglas av väsentliga hinder för etablering till följd av den bristande tillgången på accessinfrastruktur.

Företagets ställning förstärks av att det är fullständigt vertikalt integrerat. Någon större grad av motverkande köpmakt kan inte anses föreligga. TeliaSonera har därmed en sådan ställning att bolaget i betydande omfattning kan uppträda oberoende av sina konkurrenter, sina kunder och konsumenterna. Med hänsyn till bl.a. etableringshindren och hinder för expansion och avsaknad av potentiell konkurrens bedömer PTS att företagets ställning och konkurrensförhållandena på marknaden kommer att kvarstå under den tidsperiod som är kopplad till tidpunkten för nästa marknadsöversyn.

PTS, som konstaterar att det inte råder effektiv konkurrens, finner att TeliaSonera har betydande inflytande på den relevanta marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde. Beslut om skyldigheter med stöd av EkomL för detta företag fattas i särskild ordning.

Ikraftträdande m.m.

PTS fastställer genom detta beslut den nationella marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde såsom en relevant marknad och identifierar TeliaSonera som operatör med betydande inflytande på denna marknad. PTS förordnar att detta beslut gäller omedelbart.

Underrättelse om överklagande

Post- och telestyrelsens beslut kan överklagas hos Länsrätten i Stockholms län, se bilaga 1. Beslutet som avser identifiering av företag med betydande inflytande enligt 8 kap. 6 § andra stycket får dock överklagas endast i samband med att beslut att införa, upphäva eller ändra en skyldighet som anges i 6 § överklagas.

Marianne Treschow

t.f. generaldirektör

Beslutet har fattats av t.f. generaldirektören Marianne Treschow. I ärendets slutliga handläggning har även deltagit t.f. avdelningschefen Viveca Norman, rättschefen Eva Liljefors, enhetschefen Karoline Boström och handläggaren Mattias Viklund (föredragande).

UNDERRÄTTELSE OM ÖVERKLAGANDE

Om Ni vill överklaga detta beslut skall Ni skriva till Länsrätten i Stockholms län. Brevet skall dock sändas till Post- och telestyrelsen, Box 5398, 102 49 Stockholm.

Tala om i brevet vilket beslut Ni överklagar genom att ange beslutets nummer. Tala också om vilken ändring av beslutet Ni vill ha. Brevet skall skrivas under.

Post- och telestyrelsen måste ha fått Ert överklagande inom tre veckor från den dag Ni fått del av beslutet. Annars kan överklagandet inte prövas.

Post- och telestyrelsen sänder överklagandet vidare till länsrätten för prövning om Post- och telestyrelsen inte själv ändrar beslutet på det sätt Ni begärt.

Om något är oklart kan Ni vända Er till Post- och telestyrelsen.